

Motion till riksdagen 2017/18:343

av **Yasmine Posio Nilsson m.fl. (V)**

med anledning av prop. 2016/17:210 Ekonomiskt partnerskapsavtal mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och de avtalsslutande SADC-staterna, å andra sidan

1 Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen avslår proposition 2016/17:210 Ekonomiskt partnerskapsavtal mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och de avtalsslutande SADC-staterna, å andra sidan.

2 Inledning

Sedan början av 2000-talet har EU förhandlat ekonomiska partnerskapsavtal (EPA-avtal) med länder i Afrika, Västindien och Stilla havet (AVS-länderna). Det ursprungliga syftet med avtalen var att integrera AVS-länderna i världsekonomin och därigenom främja en hållbar utveckling och bidra till att utrota fattigdomen.

Avtalen har sedan förhandlingarna inleddes fått massiv kritik från civilsamhälle, småbrukare, näringsliv och politiker både i AVS-länderna och i EU. Kritiken har främst gått ut på att avtalen framför allt gynnar EU:s intressen, inte är utformade efter AVS-ländernas utvecklingsbehov och leder till ett ökat fokus på råvaruexport. Enligt tidigare beräkningar från Internationella valutafonden (IMF) uppskattas att 8–12 procent av statsinkomsterna i de afrikanska länderna kan försvinna som en följd av EPA-avtalen. Oron har varit stor för att avtalen ska slå ut lokalproduktion i AVS-länderna, öppna upp fler möjligheter för multinationella företag att exploatera naturtillgångar och leda till att utvecklingsländerna skulle förlora viktiga inkomster.

EPA-avtalen innehåller flera problematiska delar. De riskerar att slå ut lokal produktion och regional handel och underminera utvecklingsinsatser i AVS-länderna. De begränsar också handlingsutrymmet för AVS-länderna genom att möjligheten att

använda sig av kvantitativa importrestriktioner eller exportskatter för att gynna lokal produktion och utveckling görs mer restriktiv.

3 Ekonomiskt partnerskapsavtal mellan EU och SADC

I proposition 2016/17:210 Ekonomiskt partnerskapsavtal mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och de avtalsslutande SADC-staterna, å andra sidan föreslår regeringen att riksdagen godkänner EPA-avtalet mellan EU och de avtalsslutande SADC-staterna (Södra Afrikas utvecklingsgemenskap).

Handel baserad på rättvisa och jämlika handelsregler är centralt för möjligheterna till ekonomisk utveckling och fattigdomsbekämpning. Exempelen är många på hur orättvisa handelsregler hindrat utveckling och i stället fördjupat fattigdom och klyftor. Vänsterpartiet är inte motståndare till handel eller till att man tecknar handelsavtal med fattiga länder. Vi är emot den globala handeln som den ofta bedrivs i dag, på orättvisa villkor och med en orättvis fördelning av de vinster som handeln genererar. Orättvisa handelsvillkor och ojämlika möjligheter att delta i världsekonomin är en av huvudförklaringarna till att vår värld fortfarande är så ojämlik och att klyftorna mellan och inom länder i stora delar av världen fortsätter att växa. Handelspolitiken måste därför följa utvecklingspolitikens målsättningar och vara samstämmig med politiken för global utveckling (PGU).

Under förhandlingarna om EPA-avtalen har EU vid flera tillfällen använt hot om mindre gynnsamma villkor för dem som inte undertecknar avtalen inom en viss tidsram. Av de 15 stater som ingår i SADC har endast 6 stater undertecknat avtalet. Utöver att det säger en hel del om vilka som gynnas av avtalet riskerar EU:s agerande att leda till splittring inom SADC och försvaga de avtalsslutande SADC-staterna i eventuella konflikter med EU rörande avtalets tolkning. I praktiken blir avtalet för Sveriges del ett avtal med Sydafrika, den ekonomiskt mest utvecklade SADC-staten som står för en övervägande del av de avtalsslutande ländernas handel med EU. De andra ländernas intressen riskerar därför att bli svaga i förhandlingar gentemot EU:s och Sydafrikas intressen.

Ett allvarligt problem med avtalet handlar om bristen på insyn. God insyn i avtalets implementering och tillämpning är en förutsättning för att kunna granska att det efterlevs, för att civilsamhället ska kunna leva upp till sin roll som ansvarutkrävare och för att befolkningarna i de berörda staterna ska kunna hålla sina makthavare ansvariga. Bristen på insyn är tydligast när det gäller tvistlösning. Avtalet ger utrymme för parterna i en tvist att komma överens om att inte offentliggöra tvisten. Stämningförfarandet och rättsprocessen sker i en s.k. skiljedomstol utanför det nationella rättssystemet. Parterna utser varsin jurist, som tillsammans utser en tredje jurist. Det är således tre privata jurister som fäller domen i denna typ av rättsfall. Insynen är i de flesta fall mycket begränsad. Vänsterpartiet menar att tvister bör avgöras i mer transparenta former.

Såväl högern som näringslivet brukar försvara den hemliga förhandlingsgång som präglar förhandlingarna kring internationella handelsavtal. Deras huvudargument är att öppenhet, insyn och dialog försvårar förhandlingsprocessen. Vänsterpartiet menar att detta argument inte håller. Vi anser att bristen på transparens, öppenhet och dialog i förhandlingar om internationella handelsavtal är ett allvarligt problem. Den här typen av

förhandlingar, som kan påverka medborgare i de avtalsslutande staterna i grunden, måste ske på ett transparent sätt där medborgare, folkrörelser, forskare och folkvalda politiker involveras och ges möjlighet att ge respons, framföra kritik och komma med förslag.

Ett annat problem med avtalet är att de skyddsnivåer som avtalet föreskriver för exempelvis allmän moral, människors, djurs eller växters liv eller hälsa, nationella skatter av konstnärligt, historiskt eller arkeologiskt värde eller uttömliga naturtillgångar är otillräckliga. Det skydd som finns i avtalet är vagt formulerat och riskerar att få ge vika för ekonomiska intressen.

Vilka konsekvenser avtalet får för människorna i de avtalsslutande SADC-staterna avgörs till stor del av hur EU väljer att implementera avtalet, exempelvis när det gäller tolkningen av icke-tariffära handelshinder vid användandet av importrestriktioner på jordbruksvaror för att gynna den egna inhemska matproduktionen, de sekretessbestämmelser som finns och skyddsnivåerna som avtalet förskriver. I avtalet finns s.k. rendez-vous-klausuler som innebär att man ska ha fortsatta förhandlingar om regler för investeringar, patent och offentlig upphandling. Dessa förhandlingar måste följas noga för att säkerställa att EU:s egenintressen inte påverkar utvecklingen i en ännu mer orättvis riktning.

Att AVS-länderna i allmänhet, och de avtalsslutande SADC-staterna i detta fall, har full del i det globala politiska och ekonomiska samarbetet är självklart något positivt, men det måste ske på rättvisa villkor. EPA-avtalen, som de ser ut i dag, når inte upp till de kraven; alla konkurrerar inte på samma villkor. Därför yrkar Vänsterpartiet avslag på propositionen.

Riksdagen bör avslå proposition 2016/17:210 Ekonomiskt partnerskapsavtal mellan Europeiska unionen och dess medlemsstater, å ena sidan, och de avtalsslutande SADC-staterna, å andra sidan. Detta bör riksdagen besluta.

Yasmine Posio Nilsson (V)

Stig Henriksson (V)

Amineh Kakabaveh (V)

Håkan Svenneling (V)

Jens Holm (V)

Birger Lahti (V)

Emma Wallrup (V)